Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Teastas Sóisearach 2019

Aistriúchán
Ar Scéim Mharcála

Tíreolaíocht

Ardleibhéal

Nóta do mhúinteoirí agus do scoláirí faoi úsáid na scéimeanna marcála foilsithe

Níl na scéimeanna marcála a fhoilsíonn Coimisiún na Scrúduithe Stáit ceaptha lena n-úsáid mar cháipéisí astu féin. Is áis riachtanach iad ag scrúdaitheoirí a théann faoi oiliúint i léirléamh agus i gcur i bhfeidhm ceart na scéime. Mar chuid den oiliúint sin, as measc rudaí eile, déantar samplaí d'obair na scoláirí a mharcáil agus déantar plé ar na marcanna a bhronntar, mar mhaithe le cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Déanann Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na scrúdaitheoirí ina dhiaidh sin le cinntiú go gcuirtear an scéim mharcála i bhfeidhm go comhleanúnach agus go beacht. Bíonn an Príomhscrúdaitheoir i bhfeighil an phróisis agus is gnách go mbíonn Príomhscrúdaitheoir Comhairleach ag cuidiú leis. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh i dtaca le cé acu a cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa d'obair iarrthóra nó nár cuireadh.

Is cáipéisí oibre na scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachtscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear bailchríoch uirthi go dtí go gcuireann scrúdaitheoirí i bhfeidhm ar obair iarrthóirí í agus go dtí go mbailítear agus go meastar an t-aiseolas ó na scrúdaitheoirí uile, i bhfianaise raon iomlán na bhfreagraí a thug na hiarrthóirí, leibhéal foriomlán deacrachta an scrúdaithe agus an ghá le comhleanúnachas caighdeán a choimeád ó bhliain go bliain. Aistriúchán ar an scéim chríochnaithe atá sa cháipéis fhoilsithe seo, mar a cuireadh i bhfeidhm ar obair na n-iarrthóirí uile í.

Is cóir a nótáil i gcás scéimeanna ina bhfuil freagraí nó réitigh eiseamláireacha nach bhfuil sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí ná na réitigh sin uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go bhfuil leaganacha éagsúla nó malartacha ann a bheadh inghlactha freisin. Ní mór do na scrúdaitheoirí tuillteanas gach freagra a mheas agus téann siad i gcomhairle lena Scrúdaitheoirí Comhairleacha nuair a bhíonn amhras orthu.

Scéimeanna Marcála san am atá le teacht

Ní cóir talamh slán a dhéanamh d'aon rud a bhaineann le scéimeanna marcála san am atá le teacht bunaithe ar scéimeanna a bhí ann cheana. Cé go mbíonn na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, is féidir go mbeadh athrú ar shonraí marcála cineál áirithe ceiste i gcomhthéacs na páirte a bheadh ag an gceist sin sa scrúdú foriomlán bliain áirithe ar bith. Bíonn sé de fhreagracht ar an bPríomhscrúdaitheoir bliain áirithe ar bith a dhéanamh amach cén tslí is fearr a chinnteoidh go measfar obair na n-iarrthóirí go cothrom agus go cruinn, agus go gcoimeádfar caighdeán comhleanúnach measúnachta ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh gnéithe de struchtúr, de mhionsonraí agus de chur i bhfeidhm na scéime marcála in ábhar áirithe athrú ó bhliain go bliain gan rabhadh.

Réamhrá

Agus breithniú á dhéanamh ar an scéim mharcála seo, ba cheart aird a thabhairt ar an méid seo a leanas:

- Braitheann na sonraí a theastaíonn in aon fhreagra ar an gcomhthéacs agus ar an mbealach ina gcuirtear an cheist, agus ar an líon marcanna a sannadh don fhreagra ar an scrúdpháipéar.
- Caithfear focail, nathanna cainte nó frásaí a úsáid i gceart i gcomhthéacs agus níor cheart iad a bhréagnú, agus más léir go n-úsáidtear go mícheart iad nó go mbréagnaítear iad, ní féidir na marcanna a thabhairt.
- Mar riail ghinearálta, más ann d’amhras faoina bhailí atá aon fhreagra, ní mór do scrúdaitheoirí dul i gcomhairle lena scrúdaitheoir comhairleach sula mbronntar marcanna.
- Níl na moltaí, samplaí etc. a thugtar sa scéim uileghabhálach agus is féidir glacadh le freagraí malartacha bailí eile, etc.

Roinn 1

Ceadaigh 20 Ceist @ 3 mharc an ceann = 60 marc

1. 3 @ 1 mharc an ceann
   B = Comhdhlúthú, **C** = Frasaíocht, **A** = Galú

2. 3 @ 1 mharc an ceann
   (i) Gaotha teo (ii) Gar dá chéile (iii) Aniar aneas.

3. 3 @ 1 mharc an ceann
   Mianadóir, Feirmeoir, Oibrí Foraoise

4. 3 @ 1 mharc an ceann
   (i) Feacht Labrador (ii) Síobadh Mór an Atlantaigh Thuaidh (iii) Fuar

5. 3 @ 1 mharc an ceann
   (i) Dífhoraoisiú (ii) Méadaíonn sé (iii) Méadaíonn sé

6. 3 @ 1 mharc an ceann
   Ré na Luath-Chríostaíochta = **C**, Ré na Normannach = **A**, Ré na gCeilteach = **B**

7. 1 @ 3 mharc
   2, 3, 5

8A. 1 @ 3 mharc
Táimhe thionsclaíoch

NÓ

8B. 1 @ 3 mharc
Domhanleithead

9A. 3 @ 1 mharc

X	**Y**
A	3
B	**4**
C	1
D	2

NÓ

9B. 3 @ 1 mharc

X	**Y**
A	**2**
B	4
C	1
D	3

10A. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) Bréagach (ii) Fíor (iii) Fíor

NÓ

10B. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) Fíor (ii) Bréagach (iii) Bréagach

11. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) Portaigh Ardaithe (ii) Díogaire (iii) Muilleoir

12. 1 @ 3 mharc
Baint an fhómhair, treabhadh, síolchur

13. 3 @ 1 mharc an ceann
A = Teach sraithe, **B** = Teach leathscoite, **C** = Teach scoite

14. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) Bhruth-charraigeacha (ii) Go mear (iii) Mhóra

15. 1 @ 3 mharc
Éiríonn Abhainn na Réine san Eilvéis agus buaileann sí leis an bhfarraige san Ísiltír.

16. 1 @ 3 mharc
Fána dhronnach

17. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) 8.6 (ii) Tír C (iii) 26.2

18. 3 @ 1 mharc

X	**Y**
A	3
B	**4**
C	2
D	1

19. 3 @ 1 mharc an ceann
(i) Chónaitheach (ii) Sa lár (iii) Séipéal

20. 1 @ 3 mharc
18 km^2

Roinn 2

Ceadaigh Trí Cheist @30 marc an ceann

Ceist 1. DROMCHLA AN DOMHAIN

1A. Teicteonaic Phlátaí

(i) Cuir in iúl cé acu a dhéantar gach ceann de na gnéithe a leanas a fhoirmiú de thoradh plátaí ag imbhualadh lena chéile nó plátaí ag scaradh óna chéile:

(a) Droim Lár-Aigéin
(b) Bolcán
(c) Fillsliabh

Trí cinn ainmnithe @ 1m an ceann

Droim Lár-Aigéin = plátaí ag scaradh óna chéile
Bolcán = plátaí ag scaradh óna chéile/plátaí ag imbhualadh lena chéile
Fillsliabh = plátaí ag imbhualadh lena chéile

(ii) Mínigh, le cabhair léaráid lipéadaithe, conas a foirmíodh **aon cheann amháin** de na gnéithe atá liostaithe i bpáirt (i) thuas.

Léaráid @ 2m
Míniú ar Fhoirmiú @ 7m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Iomlán = 12m

1B. Aibhneacha

Ainmnigh gné amháin a fhoirmítear de bharr sil-leagan abhann agus mínigh, le cabhair léaráid lipéadaithe, conas a fhoirmítear í.

Gné ainmnithe @ 1m
Léaráid @ 2m
Míniú ar Fhoirmiú @ 7m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Is féidir marc forbartha amháin a bhronnadh as faisnéis bhreise atá tugtha ar léaráid agus nach bhfuil sa fhreagra scríofa.
Is gá marc forbartha amháin a bhronnadh as próiseas.

D’fhéadfadh tuilemhá, leibhé, deilt, lúb, lúbloch etc a bheith i gceist leis na gnéithe. Maidir le lúb/lúbloch etc. ná glac ach leis an ngné sil-leagain.

Iomlán = 10m

1C. Aibhneacha agus Gníomhaíocht an Duine

(i) Mínigh bealach **amháin** a bhféadfadh daoine úsáid eacnamaíoch a bhaint as aibhneacha.

Míniú Amháin @ 4m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Cuardaigh tagairt d'earraí troma toirtiúla a iompar, cumhacht hidrileictreach a ghiniúint, uisciú etc.

(ii) Mínigh bealach **amháin** a dtruaillíonn daoine aibhneacha.

Míniú Amháin @ 4m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Cuardaigh tagairtí do sciodar ó pháirceanna, ceimiceáin ó mhonarchana a dhoirtear in aibhneacha etc.

Iomlán = 8m

Ceist 2. AIMSIR AGUS AERÁID

2A. Ionstraimí Aimsire

(i) Ainmnigh gach ceann de na hionstraimí aimsire atá lipéadaithe **A, B, C** agus **D** thuas.

Ceithre Ionstraimigh Ainmnithe @ 1m an ceann
A = Méadar báistí
B = Griantaifeadán Campbell Stokes
C = Eite ghaoithe/aimsire
D = Ainéimiméadar

(ii) Roghnaigh **dhá cheann** ar bith de na hionstraimí a thaispeántar thuas agus déan cur síos ar conas a úsáidtear iad chun an aimsir a thaifeadadh.

Dhá Chur Síos @ 3m an ceann (Ráiteas 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Iomlán = 10m

2B. Fliuchras

Déan cur síos, le cabhair léaráid lipéadaithe, ar conas a tharlaíonn **fliuchras fronta**.

Léaráid @ 2m
Cur síos @ 6m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Is féidir marc forbartha amháin a bhronnadh as faisnéis bhreise atá tugtha ar léaráid agus nach bhfuil sa fhreagra scríofa.

Cuardaigh tagairt d'aermhaiseanna ag teacht le chéile ag frontaí, aer te ag éirí, aer ag fuarú agus ag comhdhlúthú etc.

Iomlán = 8m

2C. **Cineál aeráide**

(i) Ainmnigh cineál **amháin** aeráide a bhfuil staidéar déanta agat air.

Cineál aeráide ainmnithe @ 1m Bóireach, Fásach Te, Meánchiorclach etc.

(ii) Déan cur síos agus tabhair míniú ar shaintréithe teochta **agus** frasaíochta na haeráide a d'ainmnigh tú i bpáirt (i) thuas.

Saintréithe teochta @ 4m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)
Saintréithe frasaíochta @ 4m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Má bhíonn cuid (i) neamhbhailí ná bronn ach marcanna Ráitis i gcuid (ii).

(iii) Déan cur síos ar bhealach **amháin** ar oiriúnaíodh an fásra nádúrtha don aeráid seo.

Cur Síos Amháin @ 3m (Ráiteas 2 + Forbairt 1)

Má bhíonn cuid (i) neamhbhailí ná bronn ach marcanna Ráitis i gcuid (iii).

Iomlán = 12m

Ceist 3. MEASCÁN TÍREOLAÍOCHTA

Freagair **TRÍ CINN AR BITH** de na ceisteanna **3A, 3B, 3C, 3D.**

3A. Dlús Daonra

(i) Mínigh cad a chiallaíonn an téarma *dlús daonra.*

Sainmhíniú @ 1m Meánlíon daoine in aghaidh an ciliméadair chearnaigh.

(ii) Ainmnigh sampla **amháin** de réigiún a bhfuil staidéar déanta agat air agus a bhfuil dlús daonra íseal ann.

Réigiún ainmnithe @ 1m Mailí/Iarthar na hÉireann/Réigiún bailí ar bith

(iii) Mínigh **dhá** iarmhairt a bhíonn ag dlús daonra íseal ar réigiún.

Dhá Mhíniú @ 4m an ceann (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Cuardaigh tagairt do rátaí ísle pósta, rátaí ísle breithe, tréigeadh na talún talmhaíochta, aonrú polaitiúil agus eacnamaíoch etc.

Iomlán = 10m

3B. Fairsingiú Fásaigh

(i) Ainmnigh an limistéar ar a bhfuil dath oráiste agus atá marcáilte **A** go **B** ar an léarscáil thuas.

Ceantar ainmnithe @ 2m An tSaiheil

(ii) Mínigh cúis dhaonna **amháin** atá le fairsingiú fásaigh.

Míniú Amháin @ 4m (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Cuardaigh tagairt do dhífhoraoisiú de bharr fás daonra, róshaothrú talún, ró-innilt etc.

(ii) Déan cur síos ar **dhá** shlí a bhféadfaí teorainn a chur le leathadh fásach i réigiún.

Dhá Chur Síos @ 2m an ceann (Ráiteas 1 + Forbairt 1)

Cuardaigh tagairt do bharra atá frithsheasmhach in aghaidh triomaigh, scéimeanna uisciúcháin, foraoisiú etc.

Iomlán = 10m

3C. **TÍREOLAÍOCHT UIRBEACH**

Bíonn criosanna feidhme difriúla i gcathracha, lena n-áirítear:

- An Lárcheantar Gnó (Cuardaigh tagairt do thráchtáil, airgeadas etc.)
- Cónaitheach (Cuardaigh tagairt do thalamh níos saoire, seirbhísí etc.)
- Tionsclaíoch (Cuardaigh tagairt d'iompar, amhábhair etc.)
- Siopadóireacht (Cuardaigh tagairt d'inrochtaine, spás etc.)
- Spás oscailte. (Cuardaigh tagairt do spás, siúlóidí, caitheamh aimsire etc.)

Roghnaigh **trí cinn** ar bith de na criosanna feidhme atá ainmnithe thuas agus i gcás **gach** ceann díobh mínigh cén fáth a bhfuil sé lonnaithe mar a bhfuil sé, i gcathair a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

Cathair ainmnithe @ 1m Cathair bhailí ar bith

Trí Mhíniú @ 3m an ceann (Ráiteas 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Marcanna ráitis amháin murar ainmníodh cathair.

Iomlán = 10m

3D. **Ithir**

(i) Déan cur síos agus tabhair míniú ar fhoirmiú na próifíle ithreach a thaispeántar thuas.

Trí Chur Síos/Mhíniú @3m an ceann (Ráiteas 1 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Ní mór d'Fhorbairt amháin ar a laghad a bheith ina mhíniú.

(ii) Ainmnigh an cineál ithreach is coitianta in Éirinn.

Ithir ainmnithe @1m Ithir dhonn

Iomlán = 10m

Ceist 4. GNÍOMHAÍOCHTAÍ GEILLEAGRACHA

4A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis agus Gníomhaíocht Gheilleagrach Thánaisteach

Scrúdaigh **LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS** a thugtar leis an bpáipéar seo.

(i) Agus tagairtí eangaí sé fhigiúr á n-úsáid agat, aimsigh suíomh oiriúnach faoi choinne monarcha nua sa limistéar a thaispeántar ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis.

Tagairt Eangaí Bailí @ 1m

(ii) Mínigh **trí** chúis a mbeadh an áit seo oiriúnach mar shuíomh agus fianaise ón léarscáil agat mar thaca le gach cúis.

Trí mhíniú @ 3m an ceann (Ráiteas 1 + Forbairt 1 + Fianaise 1)

D'fhéadfadh dea-rochtain ar bhóithre, gar don bhaile i gcomhair oibrithe etc. a bheith i gceist leis na cúiseanna.

Iomlán = 10m

4B. Uisciú

(i) Luaigh cad a chiallaíonn an téarma *uisciú.*

Ráiteas @ 2m

(ii) Déan cur síos ar iarmhairt dhearfach **amháin** agus ar iarmhairt dhiúltach **amháin** a bhaineann le scéim uiscithe ar bith a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

Dhá Chur Síos @ 4m an ceann (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Forbairt 1)

Bronn marc forbartha amháin as scéim uiscithe a ainmniú.
Má tá an scéim uiscithe a ainmníodh neamhbhailí ná bronn ach marcanna Ráitis.

Cuardaigh tagairt d'Ard-Damba Aswan, Tionscadal an Ghleanna Láir etc.

Iomlán = 10m

4C. Turasóireacht

Déan staidéar ar an tábla thuas agus tabhair freagra ar gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

(i) Cad é an raon teochta bliantúil in Costa del Sol?

Freagra @ 2m 14°C

(ii) Ríomh an meánfhliuchrais le linn na dtrí mhí Feabhra, Márta agus Aibreán.

Freagra @ 2m 58 mm

(iii) Mínigh **dhá** chúis a bhfuil Meitheamh, Iúil agus Lúnasa ina míonna tarraingteacha do thurasóirí faoi choinne cuairt a thabhairt ar limistéir cosúil le Costa del Sol.

Dhá Mhíniú @ 3m an ceann (Ráiteas 1 + Forbairt 1 + Fianaise 1)

Marc fianaise le bronnadh nuair a úsáidtear faisnéis ón tábla.
D'fhéadfadh faisnéis ón tábla a bheith ina ráiteas nó ina sonraí.

Iomlán = 10m

Ceist 5. LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS AGUS AERFÓTAGRAF

5A. Scrúdaigh an **tAERFÓTAGRAF** atá tugtha leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil den limistéar a thaispeántar ar aerfótagraf.

Ar do shracléarscáil, **taispeáin** agus **lipéadaigh** gach ceann acu seo a leanas:

- Séipéal
- Carrchlós
- Páirc spóirt
- Dhá shráid a bhuaileann le chéile.

Ceithre ghné taispeánta agus lipéadaithe @ 2m an ceann.

Fráma agus Treoshuíomh @ 2m (1 + 1)

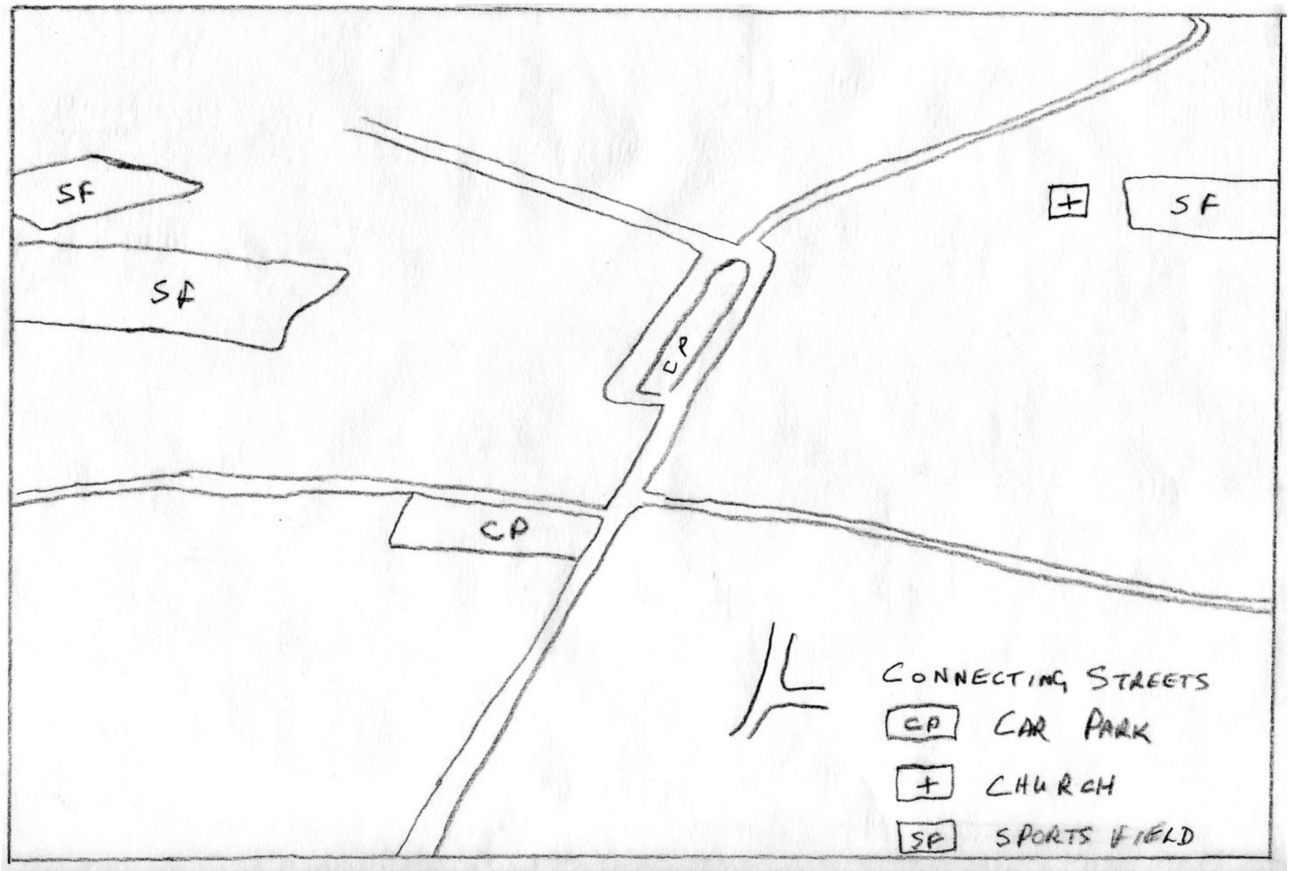

Iomlán = 10m

Tá an sracléarscáil thuas chun críche léirithe amháin.

5B. Scrúdaigh **LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS** a thugtar leis an bpáipéar seo.

Mínigh **dhá** chúis nach bhfuil lonnaíocht ann lastuaidh de Thuaidhlíne 73 agus laistiar d'Oirlíne 08. Úsáid fianaise ón léarscáil mar thaca le gach cúis.

Dhá Mhíniú @ 4m an ceann (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Fianaise 1)

Caithfidh baint a bheith ag na cúiseanna le thuaidhlíne 73 agus siar ó oirlíne 08 agus d'fhéadfadh ceantar sléibhtiúil, fánaí géara, easpa mórbhóithre, easpa seirbhísí etc. a bheith i gceist leo.

Iomlán = 8m

5C. Scrúdaigh **LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS** a thugtar leis an bpáipéar seo.

Mínigh **trí** chúis a dtarraingeofaí turasóirí go dtí an áit a dtaispeántar ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis agus fianaise ón léarscáil agat mar thaca le gach cúis.

Trí Mhíniú @ 4m an ceann (Ráiteas 2 + Forbairt 1 + Fianaise 1)

D'fhéadfadh chun féachaint ar sheaniarsmaí, conairí siúil, spóirt uisce, gailf etc. a bheith sna cúiseanna.

Iomlán = 12m